

PETROLI, DIAMANTS, COLTAN... LES FONTS DE CONFLICTE A ÀFRICA

Miguel Ángel Morales Solís

14 d'abril de 2009

www.revistapueblos.org

Un article dedicat a la descripció del que per a Àfrica representa ser posseïdora de certs recursos naturals desitjats internacionalment, ha de començar, per força, recordant una dada que, obviada o desconeguda per la generalitat d'aquells que opinen sobre Àfrica, mostra bé a les clares la contradicció que viu el continent africà i la desinformació que regna entorn aquest fet. Àfrica és un continent immensament ric. És ric en matèries primes, és ric en força de treball (i els migrants africans arribats a Europa ho demostren dia a dia), és ric en cultures, en una manera de veure i viure la vida, d'entendre les relacions interpersonals. Pel contrari, aquesta riquesa està sent desaprofitada i els africans, part del problema i, per tant, de la solució, no són els únics culpables.

La jungla econòmica que s'ha promogut des de l'atalaia dels gurus del neoliberalisme, té a Àfrica la mostra de les seves pitjors conseqüències, de les seves derivacions més extremes. Estats que van sortir amb una certa estabilitat volàtil, com s'ha demostrat amb el temps, de la seva època colonial, s'han anat convertint, tret de comptades excepcions, en presa fàcil de les seves pròpies debilitats.

El subdesenvolupament africà ha de ser vist amb perspectiva històrica, ha d'apreciar-se des del prisma de qui entén que per participar en una carrera, és aconsellable haver entrenat prèviament. Molts estats africans van agafar el camí de la independència sense aquest entrenament previ i les seves riqueses no han ajudat en dit propòsit. El subdesenvolupament no és quelcom que hagi sorgit a posteriori, sinó que va ser alimentat i segueix sent l'agafall al que les antigues potències colonials i les noves postcoloniales s'aferren per seguir extraient a preus de ganga les matèries primes africanes. És un fet demostrable la pretensió desestabilitzadora que ja a les independències van desenvolupar les antigues metròpolis. França, com a potència, juntament amb Anglaterra, més representativa, va proposar a les seves colònies africanes, a l'any 1958, la constitució de la Comunitat Francesa, dins de la qual, els estats que ara són independents, mantindrien un estatus similar al de les autonomies espanyoles, amb independència administrativa però vinculades a França pel que fa a la seva representació internacional i militar. Guinea Conakry, amb Seku Touré al capdavant, va ser la única colònia que es va negar a acceptar aquesta constitució, quedant al marge de la futura Comunitat. En represàlia, després d'anys d'espoli i enriquiment a expenses de la seva colònia, França va decidir abandonar per complet el país enduent-se tot el material administratiu i personal qualificat així com trencar relacions amb el futur estat i no aportar cap tipus de finançament per a projectes de desenvolupament. En un acte molt similar, Espanya, a la independència de Guinea Ecuatorial a l'any 1968, va abandonar el país deixant enrere a una colònia d'espanyols bastant àmplia però buidant per complet el Banc Central guineà (es van trobar tan sols 2.000 pessetes de l'època). Aquest gest no era sinó una resposta a la victòria en eleccions de Francisco Macías, un candidat al que Espanya no havia recolzat a les eleccions, a la vegada que intentava enfortir la dependència del

nou estat amb la seva antiga metròpoli. Aquests fets, que poden trobar-se reproduïts en altres estats africans, van submergir als nous països independents en l'abandonament i van provocar en moltes ocasions un veritable col·lapse en les seves administracions.

D'aquesta manera, ha d'entendre's que les antigues metròpolis, igual que les actuals potències i multinacionals que operen a Àfrica, desitjaven i desitgen mantenir respecte als nous estats africans el seu estatus de poderosos, treure profit de les debilitats alienes. El subdesenvolupament africà li deu molt als seus anys de colonialisme, tant com als processos d'independència i al posterior procés de dependència que s'ha anat alimentant respecte a l'exterior. No és moment per analitzar-lo, però si ens endinsséssim en els processos polítics que ha viscut el continent, ens adonaríem de com d'obsessivament ha viscut amb un ull posat en el que es dictava des de les potències estrangeres. En aquest context d'extraversió (1) és comprensible la manera en que Àfrica enfronta els problemes de la seva economia. En l'àmbit de l'agricultura, per posar un exemple, s'han anat desenvolupant grans plantacions de monocultius enfocats obertament a l'exportació. El cacau, la palma d'oli, el coco... han anat menjant-se el terreny gradualment a la foresta autòctona per satisfer les necessitats de l'exterior. Aquests productes, que mai són tractats en el context intern, són exportats com a matèria prima i seran transformats als països compradors. Les conseqüències, entre les que destaquen la no creació de llocs de treball o el baix preu que les empreses exportadores paguen per aquests productes, segueixen aprofundint la desigualtat econòmica, en la inevitabilitat del subdesenvolupament. En aquest mateix àmbit, és de ressenyar la voracitat amb la que desapareixen àmplies zones boscoses com a conseqüència del comerç de la fusta, moltes vegades en la il·legalitat, i del que, com en els casos abans mencionats, tampoc es beneficien els nadius africans. La dependència del comerç amb l'exterior ha arribat a tal punt que inclús, en estats concrets, les llavors per la sembra anual són proporcionades per les empreses compradores, unes llavors modificades genèticament en la seva majoria i que han fet desaparèixer les varietats autòctones a la vegada que, per la seva infertilitat congènita, obliguen als agricultors a esperar cada any a que els vaixells portin les noves llavors.

Al contrari, no tots els mals venen de fora. El context d'indefensió al que es veu abocada gran part de la població africana té en els seus propis líders a alguns dels màxims responsables. Són aquests presidents, molts d'ells dictadors de facto i altres encoberts, líders de grups rebels els altres, els que col·laboren, negocien i s'apropien dels beneficis que l'economia africana és capaç de generar. Els africans fugen del control estatal del seu treball. Schneider, F. (2005), estimava en un 45,5 per cent la participació de l'economia submergida pel PIB oficial a l'Àfrica austral a partir de la observació d'un conjunt de 9 països. (2) El descobriment de les riqueses naturals, entre els que ressalten el petroli, diamants, gas i minerals, i el ferri control de la seva extracció i producció per part de governs i multinacionals, no ha fet sinó ampliar gradualment aquestes dades. Els diners recaptats d'impostos i els tremends guanys que els recursos naturals podrien deixar a la població, en el desenvolupament de cada estat que els posseeix, acaben, però, en bancs americans i francesos o en paradisos fiscals. El subdesenvolupament africà li deu molt a la història, sí, però no ajuden en res les contínues pressions internacionals que a l'actualitat intenten desprotegir els seus mercats, fent que l'entrada d'empreses occidentals sense escrúpols alimentin les ànsies d'acumulació dels líders corruptes de molts d'aquests estats. Xerrant amb la oposició guineana a l'exili espanyol, argumentaven que la democratització de Guinea Ecuatorial estava supeditada al final de les reserves petrolíferes del país.

Sense aquest petroli, deien, Estats Units, Espanya i en general la comunitat internacional

ja no tindrien motius per seguir acceptant els pràctiques dictatorials d'Obiang. Resulta tremend enfrontar-se a semblants arguments cara a cara. Estats que podrien aprofitar la conjuntura que els ofereixen les seves pròpies riqueses naturals per desenvolupar-se definitivament, desitgen el final proper de dites riqueses per alliberar-se del jou dels seus mandataris.

Per tant, es dóna una doble conjuntura que manté les dades de pobresa del continent en nivells superiors a dècades passades. Per una banda, no només les potències econòmiques sinó tots aquells estats immersos en els processos de globalització de l'economia, pressionen als estats més "pobres" per generar matèries primes i béns de consum al menor preu possible. Ens trobem d'aquesta manera amb 1000 milions d'esclaus a Xina que treballen per una misèria i estan arruïnant, per posar un exemple, l'embrió de la indústria tèxtil africana. Respecte a Àfrica, encara que ens aturarem en casos concrets posteriorment, s'ha d'assenyalar que aquesta mateixa ambició per abaratir els costos de compra, per assegurar-se el flux de petroli, diamants, gas o minerals, anima a empreses i estats compradors a desestabilitzar o amenaçar amb desestabilitzar a tercers països amb la finalitat de mantenir els privilegis adquirits. Els suborns en aquest medi són un exercici generalitzat. És aquí on els líders africans, molts d'ells antics militars, i els grups rebels, exerceixen de venedors i, per tant, d'adjudicatariis de suborns i premis a la seva tasca en favor d'una o una altra empresa, d'un o altre estat. Poc importa qui hagi realitzat el treball d'extracció, poc importa si els beneficis aniran a parar o no a la població, allò important és manipular el taulell en que s'ha convertit el món per aquells que busquen el benefici a qualsevol preu, un taulell en el que Àfrica va, per desgràcia seva, prenent una major importància gradualment.

LA INDÚSTRIA DE LA FUSTA DESFORESTA ÀFRICA

Com ja hem assenyalat a la introducció, el continent africà és ric en multitud de matèries primes. La fusta n'és una d'elles. El bosc tropical o equatorial, la franja verda que divideix Àfrica per la meitat, és el segon pulmó de la terra després de l'Amazones. El contrast entre desert i selva hauria de servir per entendre les amenaces que una desforestació dels seus boscos provocaria no només a nivell global sinó en allò relatiu a les possibilitats de supervivència de la població nativa. Pel contrari, Àfrica s'ha convertit en el continent que més foresta destrueix i no sembla haver-hi avisos de frenar aquest procés. Els boscos propers a la costa, per la seva accessibilitat per l'exportació, són els més desitjats per les empreses de la fusta internacionals. D'aquí que Estats com Ghana, Guinea Equatorial, Madagascar, Gabon, els estats costers en definitiva, siguin la font prioritària, mentre que l'exportació de fusta s'ha convertit en una de les fonts primordials d'entrada de divises en aquests països (en aquells que no posseeixen petroli o gas).

La tipologia de fusta exportada és molt diversa; des de la caoba africana, que es valora menys que l'arribada de Mèxic pel seu color rosat pàl·lid, passant pel cedre algerià, sense oblidar l'eben. Però és complex fer una reducció de les exportacions a unes poques famílies d'arbres. El cert és que la multitud de varietats pels profans de la fusta són impressionants i els seus noms completament desconeguts. Entre aquestes fustes poc habituals hi ressalten l'okoumé, la llomba, l'abetx, tali, azobe, alele o okan, però existeixen un sense fi de fustes que es produeixen en quantitats molt petites. La fusta exportada d'Àfrica té a Espanya un dels seus ports d'entrada a Europa i com a exemple de la seva importància, a Espanya el negoci de la fusta (inclòs el sector del moble) dóna treball a unes 200.000 persones i mou més de 1.500 milions d'euros anuals. Als països desenvolupats, les tales estan molt més orientades a l'ús industrial. Tot i que aquestes

són molt majors als països en vies de desenvolupament, el volum de negoci és molt major en els industrialitzats perquè es tracta de productes manufacturats i no de matèries primes (el preu de les quals és molt més baix). (3)

Al contrari, als països en vies de desenvolupament la majoria de les tales es destinen a llenya que després s'utilitza per cuinar. Sovint les dones caminen varis quilòmetres al dia per aconseguir la fusta necessària. El consum de llenya augmenta proporcionalment a la població mundial: més de 500 milions de persones depenen de la llenya com a font d'energia a l'Àfrica subsahariana, i fins a 2000 milions l'utilitzen juntament a una altra biomassa per obtenir energia a Àsia meridional i sud-oriental. La llenya és la única font de combustible per a un terç de la població mundial, i la seva demanda pot multiplicar-se per dos en els propers cinquanta anys. Això té conseqüències, no només pel que fa referència a la desforestació sinó també pel que fa a emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Existeixen alguns casos alarmants en allò relatiu a la desforestació que mostren bé a les clares l'ànsia amb el que s'ha dut a terme en aquesta producció de fusta. La indústria de la fusta representava per a Ghana, a principis dels anys '90, el 10% del seu producte interior brut, només superat per l'exportació de minerals i cacau com a fonts de divises estrangeres. Existien en aquesta època, operant en el país, 169 companyies de la fusta i 118 serradores, mentre que 4 eren les empreses que manipulaven el volum més ampli d'explotació de la fusta. Si bé és cert que aquesta desafortada producció generava una gran quantitat de llocs de treball, s'ha de comprendre que, eufemísticament parlant, els sous no eren generosos. Més aviat al contrari, els beneficis aportats per dita activitat productiva eren manipulats en la seva majoria per empreses privades i ascendeix a una escassa cinquena part de la producció la generada per empreses estatals. Les conseqüències no poden ser més dramàtiques per la població. A dia d'avui, Ghana ha perdut el 90% de tot el seu bosc, el que significa que la producció de la fusta s'ha reduït al mínim i els 250.000 obrers directes i la multitud d'indirectes que treballaven a dita indústria no troben noves fonts d'ingressos. La planificació de l'explotació va ser nul·la i els beneficis de l'espoli amb prou feines són visibles en millores pel benestar de la població. Un cas molt similar és el de Madagascar, amb un altre 90% de bosc menys, ha passat de ser una illa completament verda a una procés de desertització gradual. Els incendis són tònic habitual en els pràcticament desapareguts boscos keniates, Malawi perd 50.000 hectàrees anuals i el Congo, on es troba el 47% de la selva tropical densa d'Àfrica i el 6 per cent dels boscos del planeta, és el proper objectiu de les indústries de la fusta. Però la desforestació no respon només a l'exportació de fusta. Els extensos monocultius dels que parlàvem a la introducció, han hagut de fer-se un forat a costa dels boscos africans, igual que la pastura.

Existeixen, pel contrari, casos d'estats africans on la producció de fusta no desentona amb els objectius generals de mantenir la foresta. Sudàfrica és el millor exemple. Nelson Mandela va declarar, durant l'encontre de la Unió Internacional per la Conservació de la Naturalesa sobre Parcs Naturals i Àrees Protegides de 1994: "La riquesa dels nostres recursos naturals és el que ens distingeix de la majoria de les parts del planeta. És un desafiament trobar els camins perquè aquesta potencial s'utilitzi en benefici dels nostres pobles i arribi en magnífiques condicions a generacions futures. Crec fermament que els països africans poden arribar a ser líders mundials pel que fa a conservació i promoció dels nostres parcs". Sudàfrica és un gran exportador de matèries primes. Pel contrari, cada arbre tallat és reposat immediatament, el que ha facilitat que extenses àrees del país puguin ser mantingudes intactes i la fauna local segueixi mantenint els seus hàbitats habituals. Per si això fos poc, col·labora amb Zimbabwe en el manteniment de les zones

forestals comunes, fins al punt de que al 2006 es va obrir al públic el Parc del Gran Limpopo, que integra terres d'aquests dos estats més Moçambic. (4)

RECURSOS MINERALS, GUERRA SEGURA

És que els minerals no són, com el petroli, el gas o la fusta, un bé que no pugui escapar-se per la frontera, vendre's al mercat negre. Tan els diamants, el mineral més dur conegut, com el coltan, l'urani o l'or poden ser extrets sense massa control i venuts al millor postor. Això provoca que en multitud d'ocasions hagin servit i serveixin per comprar armes, el que fa aparèixer guerrilles o simples grups armats delinqüents que controlen territoris concrets on gestionen l'extracció i la venda. És curiós, mirant enrere, la manera en que l'aparició de minerals d'alt valor al mercat com els mencionats, ha anat seguida per l'aparició de grups rebels als estats on han sigut trobats. Després ens aturarem en el cas de la República Democràtica del Congo, però és senzill fer un llistat de països on les guerres pels recursos minerals han suposat grans traumes per la població.

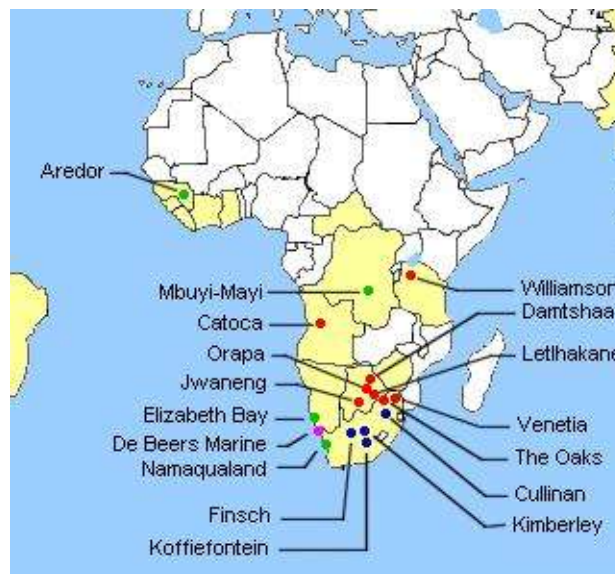
El cas d'Angola, igual que el de Sierra Leona, Libèria o Costa de Marfil, està vinculat als diamants. Estat ric també en petroli, Angola va sofrir una guerra civil que ja s'ha cobrat un milió de víctimes. Iniciada en la Guerra Freda amb el finançament d'Estats Units, dita guerra enfrontava al MPLA, que va aconseguir fer-se amb el poder amb el recolzament de Cuba, i la UNITA (EUA i Sudàfrica). Un cop retirats els recolzaments cubans, estadounidencs i sudafricans (de l'època de l'apartheid), ambdues faccions van buscar en els recursos naturals del país les seves fonts de finançament. Trenta anys després d'iniciades les hostilitats, al 2002, el líder de la UNITA, Jonás Savimbi, va ser abatut i es va procedir a la firma d'un alto el foc. La situació ha millorat palpablement des d'aleshores. Angola es perfila com un dels motors econòmics de l'Àfrica Central i pretén convertir-se en el major exportador de diamants del món pel 2010. Està immers en un procés de diversificació econòmica i les millores sanitàries i educatives són evidents. Al contrari, fins la firma de la pau, el 85 per cent del pressupost de l'estat es dedicava a material i accions de guerra, la qual cosa significa que la població estava completament desatesa fins al punt de trobar-se al lloc 144 de l'Índex Mundial de Pobresa. Si tenim en compte que a les zones on governava la UNITA no es tenen estimacions del cost militar, però que dits costos van donar al grup rebel la possibilitat d'allargar durant tants anys la guerra, es pot deduir que l'extracció de diamants a tal territori va ser d'un número molt elevat. La inestabilitat anglesa va ser aprofitada pels compradors occidentals que, d'una manera o una altra, han sigut els finançadors finals de dita guerra. La pregunta de fons és, estaria avançant Angola si no hagués mort Jonás Savimbi? Hauria de preguntar-ho als compradors de diamants del mercat negre, però qualsevol podria entendre que no.

Parlar de la repercussió de la possessió d'or pels estats africans és bastant més complex. Pràcticament tots els estats subsaharians posseeixen en major o menor mesura dit mineral a les seves terres, pel que no s'ha associat cap guerra o conflicte d'una o altra intensitat a l'or. En canvi, tal i com explicàvem a dalt, l'or ha servit igualment, a les zones de conflicte, pel finançament d'armes i material militar. La qüestió del coltan és bastant més evident. La paraula "coltan" és l'abreviació de la unió de dos minerals; el columbopedefdedle-tantalita. És molt escàs en la naturalesa, sent considerat una autèntica raresa que pot trobar-se en tan pocs llocs que hi hauria la possibilitat de saber d'on prové exactament. El principal productor de coltan és la República Democràtica del Congo amb prop del 80% de les reserves mundials, si bé existeixen reserves provades i/o en explotació al Brasil amb el 5% de les reserves, Tailàndia amb un altre 5% i Austràlia, aquesta última amb el 10% de les reserves mundials estimades. Recentment s'especula

que també Colòmbia podria ser posseïdora de mines de coltan, però encara no s'ha certificat i almenys nosaltres no n'hem trobat proves documentals. Tot i que fa uns anys amb prou feines ningú havia sentit parlar d'aquest mineral, avui en dia és molt apreciat i assoleix els 400 dòlars el quilo un cop tractat. I és conegut perquè amb la revolució tecnològica vigent, tots nosaltres tenim un trosset de coltan a casa, tots el portem al damunt, no podríem viure sense ell. Ordinadors, telèfons mòbils, GPS, satèl·lits artificials, armes teledirigides, televisions de plasma, videoconsoles, ordinadors portàtils, PDAs, MP3, MP4, i un llarg etcètera de dispositius electrònics necessiten el coltan per poder ser fabricats.

Si bé en el cas dels diamants, funciona des de l'any 2000 el Procés Kimberley, cap dels demés minerals mencionats posseeixen quelcom semblant. Dit procés va sorgir d'una reunió de països productors de diamants a Sudàfrica i entre els seus firmants acumulen entre el 97 i el 99 per cent de totes les compra-ventes de diamants dutes a terme al món. És un esforç per combatre allò anteriorment explicat, és a dir, per evitar que els diamants hagin sigut extrets en zones de conflicte o hagin servit per finançar guerres. Tot i que té esclatxes, com que diamants extrets en zones de conflicte poden ser venuts des de països que pertanyen al procés, el cert és que és un avenç molt important que s'ha de tenir com a exemple.

Mapa mines de diamants

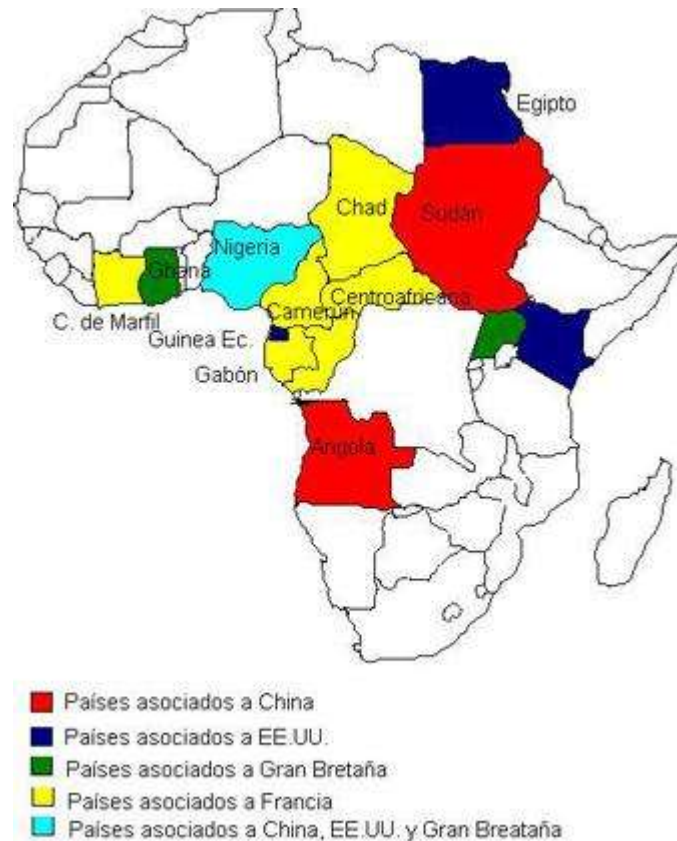

Quelcom de similar podria fer-se amb el coltan, ja que són escassos els estats que el produeixen. D'aquesta manera es podria evitar que estats que no el posseeixen al seu territori, com Ruanda o Uganda, el produeixin a costa de la República Democràtica del Congo, actualment inundada de bandits i de faccions rebels amb les que aquests estats mantenen unes relacions altament sospitoses. En canvi, sembla que de moment és més interessant seguir mantenint la inestabilitat regnant al Congo amb la finalitat d'abaratir els costos i diversificar els subministradors. Un cop més, els hàbits de consum desafortats de la població mundial segueixen fent de la guerra un context més rentable que la pau.

EL PETROLI AFRICÀ O APRENDRE A EMBRUTAR-SE LES MANS

La EITI, la Iniciativa de Transparència per la Indústria Extractiva en les seves sigles en anglès, “és una coalició de governs, empreses, grups de la societat civil, inversionistes i organitzacions internacionals. La EITI promou la millora en els índex de governabilitat en països rics en recursos naturals mitjançant la publicació i verificació dels pagaments realitzats per les empreses i dels ingressos fiscals procedents del petroli, gas i minerals”. (5) Va ser proposada per Tony Blair al 2002 i a ella s'hi van adherir ràpidament els estats occidentals com a bloc impulsor. Com a postulants a formar part d'aquesta iniciativa, trobem a tots els estats africans posseïdors de petroli. És un intent per donar transparència al mercadeig de petroli, a l'us que es dona als beneficis obtinguts tan per empreses com per governs. Pel contrari, aquesta transparència sembla no anar vinculada al bon us, sinó simplement a l'us en sí. La paradoxa torna a estar present en un acord internacional d'aquest tipus.

És curiós que els primers firmants de dita Iniciativa hagin sigut estats com França, Estats Units o Anglaterra que, a més de ser els estats de procedència de les majors companyies petrolieres, juntament a Xina, que existeixen al món, són els promotors i suports de molts dels règims dictatorials que campen per Àfrica, des de fa alguns anys reafirmats per les prevendes del petroli. Com deia, la majoria dels estats africans es troben entre els candidats a entrar a l'EITI. Per posar un exemple que s'entengui, però que podria vincular-se a altres estats com Guinea Equatorial, República Democràtica del Congo, Mauritània o Nigèria, exposarem breument el cas de Gabon, que es troba entre els candidats. Aquest país, independent des de 1960, s'ha mantingut sota la tutela de França abans inclús de l'arribada al poder, al 1967, de l'actual president, Omar Bongo. El territori gabonès, tot i que ha viscut temps millors, és ric en petroli i gas, uns recursos que, gràcies a les bones relacions mantingudes pels successius governs francesos i el govern de Bongo, exploten en la seva majoria empreses franceses. França ha marcat les pautes polítiques a Gabon durant els anys. Al 1990 va pressionar a Bongo perquè ampliés l'espectre democràtic del país amb 5 nous partits polítics i va promoure unes eleccions multipartidistes que, com era d'esperar, ha guanyat el partit presidencialista d'aleshores. Però tot canvia quan el govern gabonès decideix diversificar les empreses extractives que operen al país i dona entrada a multinacionals britàniques i sudafricanes entre altres. És aquest el moment en que França sembla adonar-se de que Omar Bongo és un governant corrupte i, després de casi 40 anys al poder utilitzant els mateixos mètodes que utilitza ara, decideix acceptar a tràmit i resoldre en contra de Bongo les denúncies de varies ONG i associacions civils, a més de la d'un empresari francès que denuncia haver estat raptat i haver pagat un rescat de 300 milions de cfa en un compte a nom d'Omar Bongo. Com a resultat d'això, les comptes bancàries que el president gabonès té a França han estat congelades i s'estudia confiscar les seves nombroses possessions, entre les que es troben mansions als llocs més selectes de la capital francesa.

Aquest joc del tira i afluixa és quotidià entre les potències econòmiques mundials i els països africans amb reserves petrolieres. Guinea Equatorial és un altre bon exemple. Conversant, l'ex president del senat espanyol, Juan José Laborda, comentava la negativa de la multinacional espanyola Repsol YPF a entrar en el mercat guineoequatorial. (6) Són masses els problemes, masses els jocs bruts als que ha d'enfrontar-se una empresa per fer gala amb un president corrupte com Obiang. Pel contrari, hi ha moltes empreses que sí que estan disposades a jugar aquest joc.

Es parla de la política escèptica amb la que Xina ha anat fent-se un forat al mercat del petroli africà. Sens dubte, és una actitud deplorable i denunciabile des de tots els angles. Però, és que Xina no està simplement movent fitxes en un taulell inventat i alentit pels països occidentals? La EITI podria convertir-se en una bona manera d'acabar amb aquests processos d'enriquiment dels líders africans corruptes a costa de l'empobriment de la població, en una bona manera d'autocontrol per part de les multinacionals extractives que realitzen el seu treball sense la menor atenció pels drets humans. Pel contrari, sembla més aviat, com ja va succeir en els processos de democratització dels anys 90 que tan bé van saber esquivar els participants africans, un vel més que servirà per tapar les vergonyes d'un mercadeig viciat des dels seus començaments.

REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO

En ple cor d'Àfrica, com si d'un dramàtic joc de lliçons externes es tractés, s'han viscut i es viuen encara a dia d'avui, molts dels mals que porten assetjant al continent des de l'època de la colonització. Des de la seva independència, és incalculable la quantitat de congoleesos que han mort en les contínues refregues, guerres, rebel·lions, intents

d'independència de territoris o invasions d'altres estats (per no parlar de la virulència amb la que grups simplement delinqüents dominen certes parts del país). Pel contrari, els mals per la RDC no començaren amb la independència. Colònia belga des de 1885 fins al 1960, el territori congolès pot ser considerat el mostrari de la brutalitat amb la que algunes metròpolis, Bèlgica és l'exemple més significatiu sens dubte, governaren els seus territoris. Abans de convertir-se en colònia com a tal, va passar per les mans i en propietat de Leopold II, que va rebre tals reprimendes pel seu exercici violent del poder que finalment va cedir la possessió a l'estat belga al 1908. En qualsevol cas, tot i que milloraren una mica les condicions de la població, no pot dir-se que aquestes fossin ideals.

Després de la independència, Patrice Lumumba es va fer amb el poder en unes eleccions en les que ja apareixien alguns dels noms que influïrien en els fets esdevinguts en posterioritat. Joseph Kasavubu, del partit ABAKO (Aliança dels Bakongo), va ser nomenat president pel parlament. Altres partits van sorgir, incloent el PSA o Partit Solidari Africà (Antoine Gizenga) i el Partit Nacional del Poble (Albert Delvaux, Laurent Mbariko). Pel contrari, les bones notícies pels congolesos perdurarien poc. Poc després de la independència, les províncies de Katanga, rica en minerals i sustent de l'interès belga per Congo, i Kasai del Sud van proclamar la seva escissió del territori congolès. L'antiga colònia va donar suport ràpidament a aquestes proclames amb la pretensió de mantenir els seus privilegis anteriors en el comerç de minerals, per la qual cosa Lumumba, amb un país recent independitzat i unes forces armades inexistents, va haver de buscar en l'exterior els recolzaments necessaris per respondre a la guerra. Aquesta recerca de recolzaments el va portar en primer lloc a Estats Units, on ni tan sols va ser rebut, i després a la URSS, que va ser qui finalment va aportar tan material bèl·lic com suport formatiu a l'exèrcit congolès. Pel contrari, Lumumba va repetir fins la sacietat que aquest recolzament havia d'entendre's com a fruit de la diplomàcia i mai com a un reflex de la seva afinitat amb la ideologia comunista. En plena Guerra Freda, dir quelcom semblant, és a dir, mostrar-se neutral sent el president d'un país jove i dèbil que suscita l'interès de les potències, era comparable a firmar la seva pròpia sentència de mort.

A finals de 1960 Lumumba va ser desposseït del seu càrrec pel President del Parlament, Joseph Kasavubu. Després de ser dut per la força a Katanga, va ser assassinat al gener de l'any següent amb la complicitat de la ONU, de Bèlgica i d'Estats Units, deixant enrere el mite d'un governant que podria haver-se convertit en impulsor del progrés de la República Democràtica del Congo. Quedava clar que les potències no permetrien que cap estat prosperés al marge dels seus desitjos. A partir d'aquest moment, van transcórrer 5 anys consecutius d'efímers governs liderats per presidents que no van saber o no van poder exercir la seva tasca d'una manera correcta, fent que la inestabilitat del nou estat i la desil·lusió de la població davant les promeses que suscitava la independència anéssin en augment. Amb el recolzament d'Estats Units, Joseph-Desiré Mobutu es va proclamar Cap de l'Estat després d'un cop de palau que el convertiria en president per 22 anys, fins al 1997. La seva caiguda, deguda primordialment al descens de les ajudes estadounidenques després de la caiguda del Bloc Soviètic, però sobretot a la seva inoperància, cleptomania i incapacitat per proporcionar un mínim de benestar a la població congoleesa, va tenir molt a veure amb els esdeveniments que van sacsejar Ruanda. Després del genocidi de la ètnia hutu contra la tutsi a Ruanda i posterior presa del poder per part del tutsi Paul Kagame, president ruandès encara avui, Ruanda va recolzar les milícies tutsis, anomenades banyamulenge, que s'aixecaren en armes a l'est de la República Democràtica del Congo. Mobutu decretà que tots els tutsi havien d'abandonar la RDC sota amenaça de mort, però per aleshores la guerra era inparable. Units a altres faccions congoleses que s'havien vist defraudades o assetjades per les

polítiques de Mobutu i sumant les ajudes d'Uganda, els rebels tutsi van assolir Kinshasa al 1997, depasant a Mobutu que, després de fugir a Rabat, moriria aquest mateix any de càncer.

Però el nou president, Laurent-Desirè Kabila, que havia liderat les guerrilles d'oposició a Mobutu des de l'aixecament a Katanga després de la independència, tampoc tindria temps per exercir la seva tasca. Després d'algunes millores en les llibertats civils i un intent per organitzar el millor possible l'estat, ha d'enfrontar-se a la Segona Guerra del Congo, que comença al 1998. També anomenada Guerra del Coltan, és una resposta d'aquells estats que havien patrocinat l'ascens de Kabila al poder (Ruanda, Uganda) quan aquest, un cop al govern i empès per les crítiques que l'assenyalaven com a marioneta de països estrangers, decideix cobrir els llocs d'importància del govern amb ciutadans congolesos i en detriment dels ruandesos que fins aleshores els havien ostentat. Quan els exèrcits ugandès i ruandès són convidats a anar-se'n de la RDC, els banyamulenges, tutsis congolesos, es veuen abandonats i es retiren a la vegada a les províncies més properes a Ruanda, és a dir, Kivu Nord i Kivu Sud, assentant-se a la ciutat de Bukavu. Aquesta zona albergava des del genocidi de Ruanda a gran quantitat d'hutus ruandesos que havien fugit de les represàlies del nou govern tutsi de Kagame. El conflicte entre els refugiats hutus i els banyamulenges (recolzats per Ruanda i Burundi i finançats per l'or i diamants que s'extreien al territori que ocupaven) no va tardar en començar. Els banyamulenge van prendre al 1998 la ciutat de Goma i qualsevol acord entre aquests i Kabila, aliats en la primera guerra del Congo, fou impossible.

Amb el tret de sortida donat, després de la presa de Goma, Kabila sol·licita ajuda a estats aliats amb la finalitat d'enfortir el seu exèrcit. Acudeixen a la crida Zimbabwe, Angola, Txad, Sudan i Namíbia. Aquests estats formen part del Comitè pel Desenvolupament de l'Àfrica Austral, organització que contempla la defensa mútua davant atacs externs. El cas de Zimbabwe és particularment curiós. Es considera que aquest recolzament costava a les arques de Zimbabwe 1 milió de dòlars diaris, empobrint encara més al país sud-africà i elevant a quotes mai vistes abans la mala imatge de Mugabe al seu propi país. En qualsevol cas, el propi Mugabe tenia els seus interessos en territori congolès. Com Ruanda i Uganda, com la pròpia Angola (que recentment ha ocupat un petit territori congolès on abunden els minerals), les concessions per l'explotació minera en territori congolès incentivaren als combatents d'ambdós bàndols. Amb aquests membres, quedava clar que Kabila no seria derrocat tan fàcilment, pel que els objectius canviaren substancialment. El grup banyamulenge s'escindeix i es divideixen el territori en el seu poder, fent negoci amb els minerals de dit territori i recolzats uns per Uganda i els altres per Ruanda. Poc després aquestes dues escissions lluiten entre elles, amb un xoc dels exèrcits d'Uganda i Ruanda inclòs, fins que només en queda una, la recolzada per Ruanda.

Aquesta successió de fets, així expressada, no sembla ser massa violenta. Pel contrari, s'ha de ressenyar que el número de morts en els 5 anys que dura la guerra ascendeix a 4 milions, mentre que els desplaçats, ferits, dones violades, nens soldats, recursos minerals escapolits o malvenuts són senzillament incomptables. Abans de finalitzar la guerra, al 2001, Kabila mor assassinat al Palau Presidencial a mans de la seva pròpia guàrdia personal. Joseph Kabila substitueix immediatament al seu pare en el càrrec de president de la República Democràtica del Congo, lloc que encara avui ocupa gràcies al recolzament d'Estats Units i el suport d'Uganda i després d'haver guanyat unes eleccions democràtiques al 2006 i crear un govern de coalició. En conversacions amb Mbuyi Kabunda, intel·lectual i professor congolès exiliat a Suïssa, mostrava la seva desil·lusió per la manera en que s'han esdevingut els fets posteriors a la seva presa del poder. El cert és que els Kabila, sobretot el pare, representaren per a molts congolesos una espècie de nous Lumumba que venien a democratitzar la RDC i acabar d'assentar-lo. Si la tasca del pare, Laurent Kabila, va resultar impossible en un context de guerra internacional en territori propi, sembla que Joseph Kabila podria estar assolint un cert grau d'estabilitat al país que ajudaria a millorar la situació general del mateix. Ja dins del seu mandat i continuant amb la guerra, es firmen varis acords de pau auspiciats per Estats Units entre els països involucrats en el conflicte. D'aquesta manera, s'arriba a un acord inclús amb les faccions guerrilleres "independents", que fructifica al 2002 donant per acabada la guerra.

Tot i que les friccions han continuat, obligant a postergar en varies ocasions, fins al 2006,

les eleccions generals a les que tots els contendents nacionals s'havien compromès en la firma de l'acord de pau, el cert és que van caient murs gradualment. L'últim en caure, al gener d'aquest any, va ser Laurent Nkunda, guerriller banyamulenge que ha mantingut fins als nostres dies les hostilitats en els dos Kivus amb el recolzament de Ruanda i detingut en una acció conjunta dels exèrcits de Ruanda i la República Democràtica del Congo. Sembla que les denúncies internacionals, les pressions del nou govern estadunidenc (els Clinton són amics i aliats històrics del president ruandès Paul Kagame), i l'interès dels mandataris ruandesos per seguir mantenint l'estatus preponderant a la zona que, junt a Uganda, li ha proporcionat Estats Units, han servit per fer entrar en raó a dit govern i convèncer-lo per col·laborar amb el govern congolès de J. Kabila. Fins al moment de la seva detenció, Nkunda ha treballat ufanament en favor dels interessos miners de Ruanda al Congo, i és aquí on comença a parlar-se del veritable motiu de la Segona Guerra del Congo, el coltan fa la seva aparició.

El cert és que tan la primera com la segona guerra del Congo tenen molt a veure amb l'explotació dels recursos minerals del país. A la primera, com hem dit, Kabila és recolzat per Ruanda, que va veure en ell a una marioneta a la que podria manipular amb la finalitat d'apoderar-se de les concessions de mines del país. La segona, en la mateixa línia, inclou a uns altres estats i faccions que, tot i que no tots, estan interessats en la mateixa qüestió. La guerra de baixa intensitat que ha tingut lloc des de la firma de l'acord de pau entre les parts al 2002, torna a tenir a Ruanda com a principal actor, recolzant la guerrilla de Nkunda, que ha manipulat les províncies de Kivu Nord i Kivu Sud, explotant les abundants reserves de coltan de la zona que ha estat venut des de Ruanda. Per aclarir encara més les coses a aquest respecte, s'ha de destacar en aquesta compra venda de coltan a l'empresa SOMIGL (Societat Minera dels Grans Llacs) que està integrada per tres societats: la Africom (belga), la Promeco (ruandesa) i la Cogecom (sudafricana).

Les guerrilles lligades a Ruanda han espoliat i venut el coltan congolès a aquest tipus d'empreses mixtes que, evitant els intermediaris i comprant-lo directament als guerrillers, aconseguen abaratir el preu. El coltan surt directament per Uganda i Ruanda mitjançant empreses de transport belgues o de familiars de Kagame i Museveni (president d'Uganda). Però no només el que compra in situ és culpable de la sang vessada per aconseguir la transacció, també les empreses que l'exporten tenen les mans tacades de sang. Estats Units, Bèlgica, Alemanya i Kazajstan són els destinataris principals del coltan africà i empreses com Bayer el gestionen i altres com Citybank encobreixen als seus bancs els diners que mou aquest negoci. (7)

En canvi, si actituds com la de Kagame o Museveni no estranyen a ningú o si hi ha algú que entén les postures de Bèlgica, Estats Units o Alemanya, és difícil assimilar la brutesa amb la que són utilitzades les pròpies forces de pacificació de la ONU. És un fet comprovat, i la veu en crit dels habitants de la zona ho confirma, que les forces rebels de Nkunda estava composta en la seva majoria per soldats i mercenaris ruandesos i alguns estrangers, que la violència que exerceixen aquests soldats contra la població civil als pobles i ciutats conquerits és ratllant al genocidi o que es trenquen les treves puntuals per prendre el terreny intermig. És un fet, a la vegada, que el 30 de novembre de 1999 el Consell de Seguretat en la seva resolució Núm. 1279 va autoritzar el desplegament d'una força multinacional de 5.537 cascos blaus i 500 observadors, en la Missió de les Nacions Unides a la República Democràtica del Congo (coneguda com MONUC pel seu acrònim en francès), amb la finalitat de col·laborar i monitorar el compliment de l'Acord de Lusaka. El que és sense dubte més desagradable, obscè i irritant, és l'actitud, sens dubte premeditada, que la MONUC ha mantingut en aquests últims espasmes de conflicte.

Alguns exemples serviran per il·lustrar dita actitud i deixar patent els interessos als que responien. Al setembre de 2008 es va nomenar al Tinent General espanyol Díaz Villegas al comandament de la MONUC. Dos mesos després, dimiteix del càrrec. Per què? Els habitants de la zona asseguren que han vist a membres de la MONUC transferint armament als rebels de Nkunda, són d'ordre públic els comentaris d'aquells que han vist als soldats de la MONUC traficant amb or i altres minerals d'alt valor, igual que helicòpters d'aquestes forces transportant minerals cap a la frontera amb Ruanda. S'han testimoniat abusos sexuals a nenes comesos per cascos blaus. Durant els combats, si les forces de Nkunda estaven en disposició de guanyar, la MONUC desapareixia, mentre que si l'exèrcit congolès duia avantatge, s'interposaven enmig per frenar el seu avenç. Per si això fos poc, en almenys dues ocasions l'exèrcit de Nkunda ha utilitzat els uniformes i identificacions dels cascos blaus per entrar en una ciutat pacíficament i, un cop dins, començar a disparar a l'exèrcit congolès fins a fer-se amb aquesta ciutat. (8)

Pot comprendre's, davant de tals actituds, que els beneficis que deixa l'explotació minera són molt grans. En aquest riu revolt són molts els actors que aprofiten la conjuntura per lucrar-se. Entre els treballadors que acudeixen o són obligats a treballar a les mines, s'ha de contar a ex camperols i ex ramaders que, després de la gradual devaluació del cotó i altres productes de monocultius, s'han vist obligats a desplaçar-se, refugiats i presoners de guerra (sobretot hutus), multitud de nens que, per la seva mida, tenen gran acollida a les mines, i molts habitants de zones properes que empesos per la violència de grups armats delinqüents es veuen obligats a emigrar a aquestes zones. (9) Amb aquest espectre de treballadors, un pot fer-se una idea dels sous que cobren pel seu treball. Se'ls paga una mitjana de 10 dòlars per cada quilo extret, el que suposa quasi un mes de treball, mentre que al mercat internacional, el quilo de coltan s'està pagant, segons la seva qualitat, a entre 250 i 400 dòlars. Els guanys per aquells que els donen treball són espectaculars i els que s'uneixen a la festa, davant la perspectiva de semblants botins, poc tenen a objectar contra el model d'extracció, els mètodes utilitzats o a la finalitat en que aniran dirigits els guanys.

El mercat de la tecnologia és, des de fa algun temps, el motor econòmic d'alguns estats preponderants econòmicament. El final d'aquest procediment, un petit recés en l'extracció de coltan al Congo (recordem que aquest país té el 80 per cent de les reserves mundials) suposaria tal catàstrofe per l'economia mundial, que ningú sembla voler implicar-se en aplacar la situació de bel·ligerància interna del país. Hi ha qui ha proposat com a única solució, tot i que soni desagradable escoltar-ho i sigui més desagradable dir-ho, que l'estat congolès firmi una concessió per un temps cedint l'explotació a les empreses que ja estan explotant il·legalment a l'actualitat. Del contrari, aquestes empreses seguiran incentivant el conflicte intern com a mitjà d'enriquiment. L'última acció conjunta entre Ruanda i Congo per acabar amb Nkunda podria estar enquadrada en un procés similar a l'expressat. La qüestió és, un cop acabada la concessió, aquestes empreses tornaran a utilitzar els mateixos mètodes del passat? És probable que sí. Si tenim en compte a més que Xina ha entrat amb força en els negocis congolesos (promet 9.000 milions de dòlars en finançament d'infraestructures) per fer-se amb una font constant de minerals, la qüestió es complica.

En qualsevol cas, sembla que s'estan donant alguns passos importants a favor de l'estabilitat del país. A excepció del LRA (Exèrcit de Resistència del Senyor), un grup rebel ugandès que opera al nord del país, pot considerar-se que la pacificació, a nivell de guerrilles, està sent progressiva. El gran problema respecte a aquestes guerrilles rebels és que, un cop descabellades, solen dissoldre's i formar grups de delinqüència de molt difícil sotmetiment. Si això passés amb els banyamulenge de Nkunda, dites unitats

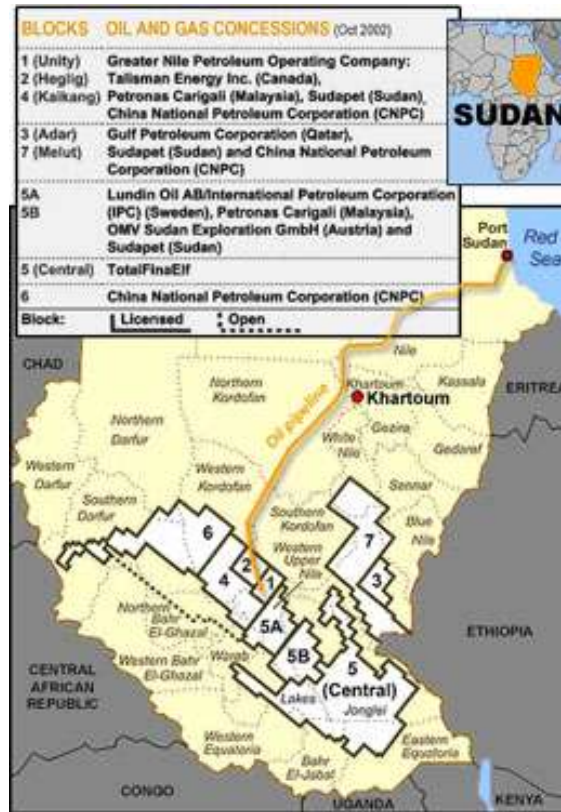
disgregades se sumarien a la gran quantitat de grups armats mafiosos que operen al país, el que podria resultar certament perillós. El cert és que les grans multinacionals mundials i els estats que les acullen no estan disposades a que el Congo es desenvolupi pel seu compte. L'aparició de Xina, la revisió i correcció dels contractes d'explotació o la presa de decisions adverses que un govern com el congolès pot prendre en aquest aspecte, no són qüestions que es deixin a l'atzar. Aquests grupuscles de guerrillers disseminats pel territori congolès són la dinamita a la que qualsevol interessat, qualsevol agreujat, pot posar-li una metxa. Així ha sigut fins el dia d'avui.

PETROLI AL SUDAN: UN PASTÍS QUE VE DE GUST

Sudan comença el seu procés d'independència el 12 de febrer de 1953, que no aconseguirà fins l'1 de gener de 1956, convertint-se així en el primer estat subsaharià en aconseguir-la. En canvi, tot i que certs nacionalistes sudanesos van tenir mol a veure en el començament de l'autogovern, és Egipte, estat limítrof pel nord, qui més pressiona per aconseguir la independència dels seus veïns. Egipte va sofrir la ocupació britànica fins un any després de la independència sudanesa, però, ja abans, gaudia d'una autonomia bastant àmplia. Sota el protectorat britànic, al 1899, va firmar un acord pel condomini de Sudan que li atorgava certs privilegis sobiranistes sobre els seus veïns del sud. Com a resultat, es va establir un govern al nord, de majoria àrab, deixant la zona meridional del territori en mans de funcionaris civils que dominaven grans àries de territori. En aquest punt, amb la pràctica divisió de Sudan en dues parts diferenciades, hi ha l'arrel de la problemàtica actual. El nord, més proper a Egipte i més influent pel seu recent govern adquirit, seria el receptor de la majoria de les ajudes britàniques pel territori. Als anys 20 Anglaterra posa en marxa varis projectes econòmics amb l'objectiu de fer autosuficient a la colònia i anar, d'aquesta manera, disminuint les aportacions d'ajuda. La majoria d'aquests plans es desenvolupen a la zona nord, lloc on els britànics tenen més influència, mentre que el sud, dominat pels denominats "barons", es va quedant gradualment endarrerit.

A mesura que les colònies africanes van prenent consciència dels seus drets, els seus deures ja els hi havien fet saber de sobte, les peticions d'independència es van generalitzant. En el cas sudanès, ja en ple període d'entreguerres, es renova l'acord entre els governs d'Egipte i Anglaterra per seguir mantenint el condomini establert. En canvi, davant la insatisfacció palpable de que l'actitud dels seus governants provoca en la població, un cop finalitzada la II GM, Egipte sol·licita als britànics una revisió de tendència independentista de l'acord. Les pressions no donen els seus fruits fins a finals de la dècada dels quaranta, quan Anglaterra, després de consultar a alguns dels seus oficials del nord, decideix promoure una sèrie de reformes polítiques amb la finalitat d'impulsar una certa noció d'autogovern. Al 1950 s'estableix definitivament l'Assemblea Legislativa de Sudan, després de que un any abans hagués sigut sabotjada pels partidaris d'una gran unió entre Egipte i Sudan. A finals d'aquest mateix anys, al desembre, es fa la primera petició formal, aprovada per majoria a l'Assemblea, als governs egipci i britànic perquè garantissin un ple autogovern pel país.

Blocs d'extracció petrolífera

A finals de 1953 es celebren les primeres eleccions al Parlament en les que el Partit Unionista Nacional, de tendència pro-egípcia, guanya amb una gran majoria. Les forces d'ocupació britàniques i egípcies abandonen el país a finals de 1955 mentre que el govern sudanès declara la independència el dia 1 de 1956. Sudan es converteix en membre de la Lliga Àrab i Nacions Unides aquest mateix any. En canvi, tot i que tot fa indicar que era una situació idíl·lica, la realitat fa patent les tremendes diferències que separen les dues parts del territori. El nord que, com ja hem dit, havia estat més beneficiat per les ajudes britàniques, mostra clars símptomes de desenvolupament. Les escoles i universitats, una florent indústria o l'establiment d'una xarxa ferroviària més o menys àmplia, contrasten amb el subdesenvolupament del sud, dominat fins aleshores pels "barons" i regit per una fèrria tradició cristiana que va desatendre les necessitats bàsiques de desenvolupament. Les províncies del sud senten que el govern central segueix promocionant el desenvolupament del nord i els desacords no tarden en arribar. Després de les primeres eleccions generals en les que pren el poder l'UMMA, un partit menys propens a mantenir relacions amb Egipte, no tarda en arribar el primer cop d'estat. Dos mesos els separen. El règim del general Ibrahim Abbud s'allargarà en el temps fins assolir el 1964, sent derrocat per un Consell d'Estat, i els seus principals opositors, grups insurgents del sud poc conformes amb la seva política pro egípcia i pro àrab, mantindran el conflicte, convertit ja en guerra civil, fins a març de 1972, moment en el que el sud aconsegueix assegurar-se una certa autonomia.

Abans, al 1969, el coronel Yaffar al-Numeiry s'havia fet amb el poder i havia creat un nou

govern. Encarregat de firmar, amb els insurgents del sud, l'acord de pau que donava per acabada la guerra civil, va promoure certs canvis en les afinitats polítiques i va intentar un cert apropament a les províncies del sud. Fou investit president l'any 1972, promulgà la Constitució de 1973, va buscar un apropament amb Líbia i la Unió Soviètica per, finalment, passar a formar part, després de varis atemptats contra la seva persona promoguts suposadament per Líbia i grups comunistes sudanesos, de l'esfera política d'Estats Units. En resposta a les ajudes rebudes des d'Estats Units i Europa, recolzà al president egipci Anwar al-Sadat en les negociacions de pau amb Israel, el que va comportar pel Sudan, després de l'assassinat de dit president, una llarga sèrie de tensions amb Líbia a finals dels anys 70.

Al 1983 Numeiry va guanyar per tercera vegada les eleccions generals i, en una de les seves primeres accions, va anunciar la revisió del Codi Penal d'acord amb la Llei Islàmica. El sud del país, més afí a la creença cristiana i les religions animistes, va tornar a aixecar-se en armes. L'Exèrcit Popular per l'Alliberament del Sudan (EPAS), braç armat del Moviment Popular per l'Alliberament del Sudan (MPAS), a les ordres de John Garang, va anar recaptant recolzaments entre els grups més variats del país, incloent a part dels habitants de la regió occidental que se sentien desplaçats en favor de les regions de la vall del Nil. En canvi, tot i que va aconseguir algunes victòries militars, l'EPAS mai ha acabat per imposar-se als diferents governs contra els que ha lluitat.

El general Umar Hasan Ahmad al-Bashir és l'actual president de la República de Sudan. Va arribar al poder després d'un cop d'estat en el que es va imposar, al 1989, al reinstaurat govern del UMMA, que havia arribat al poder dos anys abans resultat d'un altre cop d'estat. Partidari, com Numeiry, de l'establiment de la xaria, la llei islàmica, com a font de dret, Bashir va instituir l'anomenat Consell de la Revolució per la Salvació Nacional, format per 15 membres i encarregat, com si de càrrecs ministerials es tractés, de governar el país. Mentrestant, la lluita continuava al sud. L'EPAS es va dividir en dues faccions amb finalitats diferents. Per una banda, una de les faccions lluitava pel poder estatal i per l'altra banda, l'altra facció, se centrava únicament en aconseguir la independència del sud. Aquesta divisió interna, tot i que debilità les forces de la insurgència, no va impedir que al març de 1995 es desenvolupés una ofensiva general després de la qual el govern de Jartum va anunciar la seva intenció d'assolir una treva. A l'any 2000 es van celebrar eleccions presidencials i legislatives en les que Bashir va aconseguir una majoria absoluta molt àmplia. Aquestes eleccions van ser denunciades com a farsa per tots els grups de la oposició, en canvi, en base a aquesta elecció i l'acceptació relativa del joc democràtic, Bashir ha anat assolint acords amb les diferents tendències contràries, fins al punt de que al 2005 es firmava un acord de pau entre l'EPAS i el govern, entrant Garang a formar part de l'executiva. Mort en un accident aeri poc després, ha estat substituït per Salva Kiir, el seu segon a l'EPAS. Bashir ha assolit també acords amb l'Aliança Nacional Democràtica, grup integrat per les forces d'oposició no armada, amb la finalitat d'impulsar un acord Nacional de Reconciliació.

EL CONFLICTE A DARFUR

El conflicte de Darfur, "terra dels fur", no té una vinculació clara amb les guerres civils que han assolat Sudan i en les que hi havia una divisió clara entre bàndols, el nord i el sud. En canvi, algunes de les seves motivacions tenen a veure amb aquesta tendència dels governs musulmans del nord per afavorir a la població àrab en detriment de les poblacions negres. Darfur és una regió amb una extensió semblant al territori de França que limita amb el Txad per l'oest i que assoleix, en la seva part sud-oest, a la República

d'Àfrica Central. Està poblada per uns sis milions d'habitants que a la vegada s'integren en una trentena d'ètnies diferents amb dialectes i llengües moltes vegades diferents. La majoria de la seva població viu de l'agricultura tot i que també és comú l'economia ramadera i de pasturatge. Al 1994, ja amb el govern de Bashir al poder, el seu territori es va dividir en tres regions (nord, sud i oest) que a la seva vegada van ser subdividides en districtes i consells locals. Aquesta mesura va dur aparellada la reassignació de terres en favor de les ètnies àrabs, minoritàries en aquesta regió, i sense tenir degudament en compte les complexes relacions interètniques, amb la qual cosa es van generar certes disputes per l'obtenció de recursos.

El Darfur, qui sap si per la seva poca bel·ligerància fins aquest moment, ha sigut una de les regions més oblidades de Sudan. Ja a l'època colonial formava part d'aquests territoris governats pels mencionats "barons" i sobrevivia pràcticament amb el que ho ha fet fins ara, l'agricultura de subsistència. Per això quan, arribades les sequeres que van assolir bona part d'aquesta zona d'Àfrica a finals dels vuitanta i principis dels noranta, les àrides terres de Darfur no van poder ser utilitzades amb aquesta finalitat, la crisi d'aliments no va fer sinó alentir la sabuda discriminació amb el nord desenvolupat. Aquesta discriminació econòmica sumada a la clara diferència ètnica que enfronta a una majoria negra i pobre amb una minoria àrab i més o menys rica, desembocaren al 2001 en la formació, per part d'aquestes majories discriminades, de l'EAS, Exèrcit d'Alliberament de Sudan. Liderat per Abdel Wahid Mohamed Ahmed Nur, és producte de la cooperació de dos grups: un integrat per les tribus fur i massalit de la regió sud i oest de Darfur, i un altre provinent del nord de Darfur, compostat per tribus zaghawa i meidoub. Juntament a l'EAS, un altre grup minoritari però amb els mateixos fins (aconseguir per a sí l'autonomia que el sud, després d'anys de guerra, ha anat adquirint), el MJI, Moviment per la Justícia i la Igualtat, s'ha unit en la lluita contra el govern central que va començar, en la seva versió més dura, al 2003. (10)

Les lluites amb les forces governamentals van tenir un resultat dispar. L'exèrcit sudanès, mal organitzat i afeblit per les lluites mantingudes aleshores (recordem que no es firma una treva amb l'EPAS fins al 2005) amb els seus rivals surenys, sofreix una gran quantitat de derrotes que fan replantejar-se l'estratègia militar al govern de Bashir. Amb la finalitat de frenar les constants escomeses dels dos grups insurgents, recolzats, segons sembla, en aquell inici pel propi EPAS, Bashir impulsa la creació i el desenvolupament de milícies paramilitars que es nodreixen dels àrabs ramaders nòmades de la pròpia zona i d'alguns grupuscles arribats del Txad. Aquesta milícia paramilitar és coneguda com els yanyawid, genets armats, i les seves tècniques d'anorreament sobre la població civil han fet saltar totes les alarmes en el concert internacional. Per desgràcia dels grups insurgents, al 2005 es firma l'alto al foc entre govern i EPAS, amb el que tots els diners que servien per finançar aquesta guerra, ara s'utilitzen en la lluita contra l'EAS i el MJI.

La reestructuració de la regió de Darfur al 1994 va provocar un moviment de població que relegà a les ètnies negre-africanes als territoris més pobres. Aquest desplaçament formava part, a la vegada, d'un pla més ampli de redistribució dels recursos per fer-los més accessibles a les poblacions àrabs. Lluny d'haver-se acabat, aquest procés continua avui d'una manera més sagnant. Després de l'entrada en conflicte de les milícies yanyawid, amb la llibertat atorgada pel govern per fer pràcticament el que els vingui de gust, quasi 2.500.000 persones han hagut de sortir fugint. La majoria s'han reestablert a la zona dominada per la insurgència però quasi 300.000 persones es troben en camps de refugiats ubicats al veí Txad. Pels que han decidit quedar-se a les seves cases, el panorama no és molt afalagador. Les milícies yanyawid utilitzen un succedani de l'arcaic mètode de guerra de "terra cremada". Centenars de poblats han estat saquejats i

destruïts, l'assassinat de civils i la violació s'utilitzen com a arma de guerra i s'estima en uns 300.000 els civils morts en el conflicte. Els homes són el primer objectiu de la milícia i no poden abandonar els camps de refugiats que es troben en el mateix Darfur. La única solució per anar en busca d'aliments o per continuar amb el pasturatge és que les dones se n'encarreguin, però aquestes corren el risc de sofrir violència física i inclús violacions, amb la qual cosa, la recerca d'aliments és quasi impossible si les ajudes exteriors no arriben. El conflicte ha pres, per tant, tints de neteja ètnica. La majoria de la població de Darfur abans del començament del conflicte era de confessió musulmana. L'escassa població cristiana de Sudan, un 5% viu a Jartum o al sud. El 25% de la població professa religions tradicionals i s'assenta al sud i sud-oest del país. El 70% restant és de confessió musulmana, sunnites més concretament. Per tant, aquesta guerra oberta, a diferència del conflicte entre nord i sud, no és el que podria denominar-se un conflicte de religió, sinó que, més aviat, és una guerra instigada per peticions socials i econòmiques. L'Ambaixador de Sudan a Espanya pronunciava una frase molt reveladora entorn a aquest tema. "Entenïem les raons del conflicte amb el sud, però ens fa mal que hagi esclatat amb els nostres germans de l'oest".

L'assetjament al que es veu sotmesa la població negre-africana per part de les milícies àrabs, ha convertit la guerra de Darfur en un conflicte racial, podent parlar-se sense embuts d'un cas més de genocidi incontrolat en el Continent d'Àfrica. Les constants negatives del govern sudanès als oferiments d'ajuda humanitària, expulsant inclús a 13 de les ONG que operaven fins al moment a la zona, no ha fet sinó agreujar les conseqüències del conflicte. L'ACNUR ha hagut de desenvolupar la seva tasca al territori del Txad que, sent un dels estats més empobrits del món, suporta no només l'arribada de refugiats del país veí, sinó també el desplaçament de població constant que provoquen els seus conflictes interns. Les milícies yanyawid han arribat inclús a fer incursions en territori del Txad amb la consegüent violació de la seva sobirania territorial. El govern de Bashir va acceptar la mediació de la Unió Africana, que té desplegada a Darfur varis contingents des de 2004, havent participat en la firma de la pau entre el sud i el nord de 2005. Es nega, en canvi, a l'entrada en el conflicte de les forces de la ONU i només ha acceptat fins al moment la participació de mig miler de soldats xinesos, els seus aliats al Consell de Seguretat, que van arribar al país al 2005.

Al maig de 2006 es va produir un primer apropament entre les forces insurgents de l'EAS i el govern. A Abuja (Nigèria), amb la complicitat de la Unió Africana, es va acordar per part dels dos bàndols una progressiva desmilitarització de la zona. El govern central es va comprometre a desarmar a les milícies yanyawid i retirar el seu exèrcit com a pas previ a l'entrega d'armes de l'EAS. En canvi, l'acord és en va per utòpic, ja que s'escolten veus discordants en ambdós bàndols. En primer lloc, el govern, que és part interessada en mantenir l'activitat de les diferents milícies progovernamentals que operen a Darfur amb la finalitat d'evitar l'escissió del seu territori, difícilment pot involucrar-se en el control de les mateixes. Per altra banda, l'EAS ha vist com diverses escissions han fet patent la seva disconformitat i ha continuat la lluita armada. L'MJI i el SLM, grups minoritaris de la insurgència que han anat acumulant recolzaments entre els descontents amb l'acord de pau, han decidit plantar cara al govern de Bashir i continuar la seva lluita en pro d'assolir algun dia el control total de l'estat. Només recentment, Bashir declarà un alto el foc unilateral que s'ha encarregat de trencar en repetides ocasions.

Si es repassen les trajectòries postcoloniales dels estats limítrofes a Sudan, es pot apreciar com, en alguns casos concrets, els recursos naturals en territori propi són una font d'ingressos que generen conflictes. És el cas de la República Democràtica del Congo i el conflicte amb la regió de Katanga, la més rica del país en urani i coure, però és també el

cas del Txad, on una major atenció cap als habitants del sud del país, lloc d'assentament de l'ètnia qua ha governat el país però també on es troben els pous petrolífers de dit estat, genera ressentiment en els del nord. En el cas de Sudan aquesta casuística, que es veurà en altres estats com Moçambic o Libèria amb el tema dels diamants, està més accentuada. Paradoxalment, el nord de Sudan, que ha sigut històricament qui ha format els líders més emblemàtics i per això la zona del país més beneficiada en les polítiques estatals, és un terreny àrid que amb prou feines genera una altra cosa que no siguin productes agrícoles. En canvi, el sud, el territori menys desenvolupat i amb menys recolzament històric del govern central, posseeix jaciments de petroli en abundància. Aquest fet, associat a les tensions constants que es donen a la zona, ha atret l'atenció dels estats limítrofes més desenvolupats, llegeixi's Uganda, que ha aportat el seu granet de sorra perquè el conflicte intern d'un altre estat es resolgués a favor dels seus aliats naturals. En canvi, no són només aquests estats limítrofes els interessats en que es doni una estabilitat favorable als seus interessos en territoris rics en recursos. Les grans potències, amb Estats Units i Xina al capdavant però sense menystenir a la UE i més concretament a França i Gran Bretanya, també tenen les seves mires posades en el que podria anomenar-se "els estats redescoberts d'Àfrica", entre els que s'hi troba Sudan. I són redescoberts perquè han passat de tenir una importància geoestratègica relativa, pel seu desordre i per la poca aportació que feien a l'economia mundial, a tenir una importància vital, després del descobriment d'aquests jaciments petrolífers (Guinea Equatorial és un altre exemple), per a economies en creixement com la Xina o grans empreses petrolíferes amb banderes occidentals. El cas de Sudan és un exemple de com el descobriment de recursos naturals genera inestabilitat en estats institucionalment dèbils i en els que els interessos partidistes primen sobre el bé comú. Fins al 1980 el govern de Jartum té sota el seu comandament i influència els jaciments petrolífers que són explotats al Sudan. El sud gaudeix d'un període de relativa calma després de que el general Numeiry atorgués a dita zona una certa autonomia i es comprometés a respectar les seves costums sense imposar la xaria. En canvi, aquest mateix any, la petroliera estadounidenca Chevron descobreix nous jaciments petrolífers a la regió del sud, el que provoca una ràpida reacció del govern de Numeiry que tira per terra els drets adquirits pel sud després d'una llarga guerra. A la zona se la reanomena com la província de la Unitat i es limita justament en els llocs en els que s'han trobat els nous pous d'extracció per aconseguir, d'aquesta manera, un major control dels recursos per part del govern de Jartum. D'aquesta manera comença la segona guerra civil i la fugida de Chevron, davant d'una situació incontrolada en al que arriben a ser assassinats 3 dels seus comandaments en territori sudanès, no es fa esperar. (11)

Fins l'any 1999, moment en que sembla estabilitzar-se una mica la situació fins i tot quan continuen els enfrontaments, no es torna a conèixer una època d'explotació de petroli digna de ressenyar. És en aquest any quan Xina decideix entrar a Sudan mitjançant la seva empresa estatal del petroli, la CNPC. En el territori controlat pel govern central es comença a extraure de manera rústica un cru de mala qualitat que, degut a això i a l'esforç xinès en el recolzament del govern, es ven molt barat a la pròpia companyia. Aquesta col·laboració entre estats continua amb el projecte de contracció de l'oleoducte GNPOC per dur el cru extret al centre-sud del país fins al Mar Roig, i una refinaria prop de Jartum. El govern de Bashir obtindrà, a més de recursos econòmics per pal·liar la debilitat financera de l'estat després de llargs anys de combats, un recolzament vital del veto xinès al Consell de Seguretat de la ONU, que ha pressionat al govern musulmà en repetides ocasions, sobretot des de que se'l titllés d'estat sostenidor i impulsor del terrorisme, juntament amb Iran, d'Al Qaeda. Però aquesta relativa estabilitat va proporcionar a més el suport per l'entrada en el negoci del petroli sudanès a altres petrolieres de procedències dispars. La companyia Talisman, d'origen canadenc, passà a formar part en la

construcció de l'oleoducte, tot i que posteriorment es va retirar del projecte deixant pas a ONGC Videsh, companyia nacional hindú, estat aliat de Xina en aquest intent per assolir, de primera mà, els recursos de vital importància per les seves economies emergents. La troballa de noves reserves en el que s'ha anomenat "Block 5è", també al sud del país, han atret a noves companyies europees, com la sueca Ludin, que s'encarreguen de l'explotació a la zona més perillosa de Sudan fins al començament de la guerra de Darfur.

S'estima que la producció total del territori sudanès és de 250.000 barrils l'any, una quantitat no massa alta en relació als estats àrabs del golf pèrsic, però gens menyspreable si es té en compte que aquestes reserves són de nou descobriment i que podrien mantenir la seva producció fins un període bastant posterior a l'esgotament de les reserves tradicionals. Segons els experts, el ritme de producció actual podria mantenir-se fins assolir l'any 2020. Aquest fet, el de la longevitat de la reserva, ha atret l'atenció de les grans companyies petrolieres del món. Chevron ha retornat al país tot i que d'una manera silenciosa i la francesa TOTAL Elffina ha adquirit els drets d'explotació de les reserves de l'extrem sud, que tot i que encara no ha pogut començar amb el seu treball, s'estimen en una quantia molt alta.

El retorn de Chevron va venir precedit per una sèrie de moviments polítics de sota mà al més pur estil de George Bush. Després de designar a Sudan com a estat compromès amb el terrorisme, el govern estadunidenc canvia al 2002 de política i decideix finançar a Bashir en la seva lluita contra la inestabilitat. Això es tradueix en una aportació de 100 milions de dòlars que no venen, pel contrari, sols. Aquests diners venen acompanyats amb l'avertència de que si en un període curt de temps, un anys aproximadament, no s'aconsegueix acabar amb les milícies insurgents, els següents diners no aniran a parar a les arques del govern, sinó a les dels propis insurgents. D'aquesta manera, el govern de la Casa Blanca es comprometia a abonar una quantitat de 300 milions de dòlars als rebels surens amb la finalitat de que el territori pogués, per fi, secessionar-se. Sembla que l'estratègia, que no podria dir-se en quin període està, ha donat resultats, ja que al 2005, com ja hem dit anteriorment, es firma un acord de pau entre Garang i Bashir i la consegüent pacificació de la zona, tot i que encara es mantenen en activitat algunes seccions de l'EAPS, és un fet.

En canvi, la troballa de noves reserves a la zona de Darfur, en el que sembla ser el motiu ocult del conflicte, ha desplaçat les tensions a aquesta regió. Els recursos esdevinguts de l'extracció de petroli han servit al govern de Sudan per parapetar al seu exèrcit a les zones d'extracció i aconseguir així que les petrolieres puguin treballar tranquil·les. L'expulsió de la població resident als territoris de la troballa sembla no ser un inconvenient en comparació amb la rentabilitat del negoci. Així, que l'assetjament a la població de Darfur hagi començat just després de dita troballa, sembla un reflex clar de les motivacions del conflicte. En canvi, en una demostració més del difícil que és, amb tan poca informació, saber si fou abans la gallina o l'ou, no queda clar qui va començar la lluita armada. Hi ha qui opina que fou el propi govern qui alentà la tensió al voler expulsar a la població nativa dels seus territoris per aconseguir, d'aquesta manera, un major control de la zona. En canvi, també es diu que van ser els propis habitants de Darfur els qui, davant les fites obtingudes en la seva revolta pels seus veïns del sud i sabent que el seu territori era ric en petroli, organitzaren la insurgència per demanar drets d'autonomia i controlar les reserves ells mateixos. Sigui d'una o altra manera, el cert és que les companyies petrolíferes ja s'estan assentant a les zones més properes als antics pous del sud. L'ascens fins aquells territoris més al nord en els que s'olori a petroli serà progressiu, ja que la milícia darfurenya, mal aprovisionada i amb pocs amics internacionals, no sembla que pugui aguantar l'embar. La companyia xinesa CPNC va començar l'extracció

als camps de Darfur, més concretament a Melut Basin, al 2004 i té la concessió per explotar tot el gran bloc 6. També hi ha qui assegura que Estats Units està promovent la divisió interna al país, després de que la majoria de les concessions ja hagin anat a parar a societats petrolieres d'altres estats. Podria ser una estratègia de pressió per aconseguir finalment les concessions per explotar les noves reserves del Darfur, ja que l'assetjament sobre el govern de Bashir fluctua en el temps i si, amb Bush, Estats Units no es va decidir a intervenir efectivament, amb el seu propi exèrcit s'entén, contra un govern al que han titllat de genocida, sembla difícil que en el context de crisi econòmica actual, el nou govern d'Obama pugui cometre aquest tipus de plans. Mentrestant, una troballa de recursos que podria portar tants beneficis a territori africà, sembla que no és més que una altra font de conflictes. Des del Delta del Níger fins arribar a Sudan, la població segueix morint de gana mentre veuen passar, com si d'un miratge al desert es tractés, els camions que construeixen els oleoductes.

Els insurgents darfurenys, dels que amb prou feines hi ha informació, podrien acontentar-se amb un acord com el que van assolir al 2005 les milícies insurgents del sud i el govern central. En aquest acord de pau s'estipulava un termini de preparació per la celebració d'un referèndum en el que les del sud decidirien si volen seguir formant part de Sudan o prefereixen viure amb independència. Si el resultat del referèndum no es manipula, és molt probable que aquesta regió assoleixi la independència, pel que la pèrdua pel Sudan seria majúscula ja que la majoria de les reserves petrolíferes estan en aquestes zones. En aquest context, és complicat que el govern de Sudan accepti per a Darfur un acord similar. És més probable que es parli d'una certa autonomia en que els guanys del petroli fossin dividits d'alguna manera equitativa que saciés les pretensions de cada banda. Aquest possible acord futur, amb l'entrada progressiva de la ONU a la zona, podria satisfer també els interessos dels Estats Units que, enlloc de negociar amb un govern marcadament contrari, podria assolir acords amb els nous governants de Darfur. El que no queda clar és si la guerrilla darfurenya té una posició de força com la que mantenia Garang, el que fa imprevisible el resultat de possibles negociacions. És important tenir en compte el lloc que ocupa Estats Units en el conflicte. El Txad sembla estar alineat sota els interessos de França. El descobriment de reserves petrolíferes a Darfur no és una sorpresa pels qui entenen del negoci del petroli. Després de la troballa de l'or negre sota territori txadià, prop de les fronteres amb Sudan, s'ha descobert que tota aquesta zona és un gran fons de reserves petrolíferes que s'estendrien en un perímetre indeterminat però en qualsevol cas molt extens. El problema és que el Txad, com ja hem dit, sembla estar sota l'influx dels interessos francesos, el que fa que Darfur sigui, per la seva novetat, un lloc en que els interessos estadunidencs hi tindrien cabuda. La recerca d'una solució no sembla tenir molt de futur si tan Gran Bretanya com Estats Units no queden satisfets. Xina, per altra banda, podria seguir mantenint els seus pous d'extracció, ja que, segons sembla, encara hi ha bona part de territori al nord de Darfur que no està sent explotat.

(12)

A QUI BENEFICIEN ELS RECURSOS AFRICANS?

Els exemples vistos fins ara no són sinó un mostrari de les maneres en que s'han explotat els recursos naturals africans. Allí on han fet aparició, ràpidament han sorgit distensions internes que, casualment, han ocupat el territori ric. Sembla evident que els estats més dèbils, i els africans, després de la colonització, ho eren en la seva majoria, són una bona presa en mans de caçadors de guanys als que poc importa el cost en vides humanes. Tot i que ve de lluny i els mètodes de dominació de tercers són tan històrics com la pròpia existència de l'ésser humà, el cert és que tots tenim una certa responsabilitat en el

context actual. Les rutines de consum de la societat occidental, envolta en la idea de progrés, difícilment pot sostenir-se sense la existència d'estats a saquejar, estats que amb prou feines poden defensar-se, que no són capaços de desfer-se dels subterfugis utilitzats des de l'exterior per mantenir perenne el seu subdesenvolupament. La compra de tecnologia, de productes derivats del petroli, d'articles de luxe com els diamants i l'or o els mobles barats i que perduren pocs anys, formen part de l'afany consumista i exhibicionista que han desenvolupat les societats occidentals, són els ideals de possessió als que la generalitat de la població d'aquests països aspira. No ets ningú si no pots pagar-te unes bones vacances a l'estranger, ningú si els mobles de casa teva no estan a l'última o si el cotxe que acabes d'adquirir no és el suficientment ampli i modern com per enlluernar als teus veïns. La idea de progrés ha deixat de vincular-se a les conquestes socials per passar a ser presa de les pertinences materials. El progrés es mesura en béns, no en avantatges socials, d'aquí que, difós d'aquesta manera, exhibint per la televisió o en pantalla gran les possessions de qualsevol occidental de classe mitjana, tot el món desitgi imitar la seva idea de progrés.

Pel contrari, aquest model està esgotat i l'actual crisi econòmica ho demostra. És necessari fer un balanç del que pel món han representat els anys de capitalisme salvatge i fer-ho des d'aquesta perspectiva, des d'una visió global, des del punt de vista mundial. És obvi que els estats occidentals han avançat, materialment parlant, des del final de la Segona Guerra Mundial, a un ritme increïble. Els models dins d'aquests estats són, pel contrari, ben diferents. Si bé en uns ha primat la privatització de tots els espectres de la vida pública, altres han mantingut certes fites socials que protegeixen la població de l'agressivitat amb la que opera el capital. A l'altra banda, als estats més desfavorits, en els que partien amb desavantatge en la carrera per falta d'una base estable, els efectes per la seva població han sigut, generalment, nefastos. Les convulsions del capitalisme han tendit a subsanar-se amb mesures agressives, amb mitjans més radicals que els que s'anaven utilitzant fins aquell moment. D'aquesta manera, trobem que, després de la fita de les independències per part dels estats africans a la segona meitat del segle XX, aquests estats han passat a formar part d'un joc de tira i arronsa pel que fa a desenvolupament. Interessa de veritat que els estats africans es desenvolupin? Això seria poca cosa menys que tirar pedres a la pròpia teulada dels estats occidentals. Les empreses multinacionals, que han assolit un poder tal que són capaces de fer xantatge pel poder econòmic als estats que les acullen i a aquells dels quals provenen, prefereixen negociar amb administracions dèbils i dependents dels seus ingressos, per la qual cosa és comprensible, des del punt de vista de l'egoisme i l'avarícia, al que alguns anomenen realisme i que és l'essència del capitalisme, que no mostrin massa interès en el que passi amb la població d'aquests estats.

Aquest desinterès pel subdesenvolupament s'ha dut a la pràctica per convertir-se en fets concrets. Thomas Sankara va assolir la presidència de Burkina Faso després d'un cop d'estat al 1983. A diferència dels molts militars aixecadissos que responen a interessos i recolzaments de les elits internes o de segons països, Sankara va dur a terme, en els escassos 4 anys que va durar el seu mandat, una tasca d'estabilització del país en base a l'agricultura, a la lluita acarnissada contra la corrupció i en la millora substancial de l'educació. És a dir, va intentar desenvolupar el país en base als recursos que tenia a mà i en favor de la generalitat de la població. Els líders tradicionals aviat es van sentir afectats per la seva pèrdua de privilegis i les elits del país van veure reduïda la seva capacitat de manipulació de l'economia de l'estat, moltes vegades per mitjans corruptes. El seu discurs antiimperialista o la seva proposta als estats africans de que deixessin de pagar el deute extern va caure malament a l'exterior, la qual cosa li va fer guanyar-se, com en el cas de Lumumba, l'animadversió de les potències dominants. Al 1987 era assassinat juntament a

12 dels seus col·laboradors i les elits tornaven a reprendre el poder recolzades per les potències econòmiques.

Casos com aquest fan entendre als mandataris africans que han de saber jugar al joc que es dicta des de les esferes de poder econòmic mundial. És comprensible que els estats africans siguin partíceps d'un procés de liberalització de les seves economies, de l'adopció de decisions que afavoreixin a aquestes elits tan internes com externes. Al cap i a la fi, el tracte no està malament si no es tenen masses escrúpols. Pots quedar-te amb els diners que vulguis dels guanys que proveeixen al teu país els recursos que nosaltres explotem. L'únic que has de fer és no molestar-nos i mantenir les coses com estan. Si alguna cosa canvia, prepara't per les conseqüències. Ningú amb dos dits de front estaria disposat a baixar d'un pedestal amb tants avantatges per beneficiar als ciutadans del seu estat. Els riscos són masses i els avantatges més aviat pocs, almenys per aquests mandataris.

*Miguel Ángel Morales Solís és periodista y doctorat en Relacions Internacionals i Estudis Africans. Membre del Consell de Redacció de la Revista Pueblos.

Notes

[1] Jean-François Bayart, "El estado en África. La política del vientre", Edicions Bellaterra, Barcelona, 1999.

[2] <http://www.revistapueblos.org/spip.php?article957>

[3] "De dónde viene la madera que consumimos" www.enbuenasmanos.com.

[4] González Calvo, Gerardo "África, la tercera colonización" Editorial Mundo Negro. 2008. Madrid.

[5] "EITI, Folleto informativo. Iniciativa para la transparencia en las industrias extractivas"

[6] <http://blip.tv/file/1794737>. Video. Entrevista a Juan José Laborda.

[7] de Altube, Ramiro. "La fiebre del coltán: El imperialismo continua"

[8] García Botía, José. "Algunas claves para entender lo que está pasando en R.D. del Congo". UMOYA

[9] de Altube, Ramiro. "La fiebre del coltán: El imperialismo continua"

[10] María Victoria Diez "Darfūr: El genocidio del Siglo XXI."

[11] "El genocidio de Darfūr" de Mbuyi Kabunda per Safe Democracy. Versión electrónica.

[12] "Tragedia compleja en Sudán" de Antumi Toasije per Safe Democracy.